

Siklós
JánosTISZTELT
NAGYSÁGOS
ASSZONYOM!

Éppen csak néhány szót váltottunk, s amíg ráérősen kiválogatta a megvásárolando apróságokat, én szorgalmasan írtam az árakat. Ön meg halán, tapintatosan elmondta véleményét arról az iskolai bazárról, amelyet a tantestület rendezett. Sajnálom, hogy olyan foghíjasan felelgettem, de a figyelmemet elvette a számolás, hiszen ötvenfilléres, egyforintos tételekből adtam össze azt a kettőszáz forintos összegű számlát, amit azután átadtam.

Föltűnést kerülő megjegyzéseire később meg azért nem tudtam válaszolni, mert a nyelvem fölmondta a szolgálatot. Születési hibám ez, ugyanis amikor fenégesnek látszó emberekkel hoztam össze a sors, nyomban föllép beszédbenaságom. Utólagosan kérem bocsánatát látszólagos neveltelenségemért, de született rossz lelki alkatom idéz elő ilyen szerencsétlen helyzetet.

Már amint belépett a szertárajtón, azonnal észrevettem, hogy nem valamiféle tucathölgy tisztelte meg szerény, régi iskolánkat. Széles, fekete kalapjában, valódi, eredeti perzsa midibundájában, nyúlánk alakja kiemelkedett a sok hétköznapi gyűzmekölő népség közül. A sötét kis helyiségben körbejáró pillantásából saját különleges mivoltával teljesen tisztában levő ember biztossága sugárzott. Elárulítóasztalom előtt pedig, amikor picit pőszén-selypesen megkérdezte, hogy „mit lehet még kapni!”, s széles karlendítése körbefogta asztalomat, azon megjegyzés közben, hogy „csak ezek a kacsotok kaphatók” — higgven nekem, egy csöppet sem sértődtem meg.

Igazán volt, a sok-sok himi-humi holmi láttán. Eppen akartam mondani, hogy a gyerekek hozták be ide azokat a régi játékokat, amelyeket már kinőttek, elolvasott könyveket, saját maguk készítették kézimunkákat... hát az bizony nem olyan, mint az új játék. Azért, ha látta volna, nagyságos asszonyom, az örömet, büszkeséget, segítőkészséget, ahogyan ezek jelentkeztek a szertárban reggel, csöngetés előtt, hogy átadják az iskolabazárnak szánt apróságokat... Biztosan az Ön szívére is megmelegítette volna a segítőkészségnek és gyerekeskedésnek e ritka gyönyörűsége.

Mint a harctéri katonák az ütközet előtt, mindenki egyért, egy mindenkiért. Még a kis cigány Zsiga is hozott hét darab Winnetou-indián harcost, pedig ilyesmit már huszonné esztendeje nem gyártanak nálunk. Honnan szedte — nem is tudom. Valamennyien segítettek, hogy a tavaszi bakonyi kirándulásokhoz legyen pénze az iskolának azoknak a számára is, ahol a papa bukszájából nem lehet két-három száz forintot kivenni.

Na meg aztán, legyen olcsó karácsonyi játéka azoknak is, akik ilyenkor a kirakatok előtt ögyelegnek, és arany hajú alvós babákat nézegetnek, meg olyan rakétaúrhajókat, hogy gyerekálmokból föliskitának, mert elejtették az alig kézbevert drágaságot. Fölrezennek, azután fejük alá gyúrik a vánkost s kívánják, hogy a derűs álom újra-újra ringassa őket.

Eppen fejtegetni akartam a körülményeket, de a második szónál megkérdezte, hogy a két gyermeke által hozott hentes-szatyornyi játék melyik asztalon található? Zavarba jöttem, mert nem gondoltam, hogy a nagyságos asszony gyermekei is idejárnak az iskolába. Később a kollégák mondták, hogy alsó tagozatosak a gyerekek, s ez az oka, hogy még nem volt szerencsénk találkozni szülői értekezleten vagy egyéb iskolagyűléseken. Ugyanis én a felsősöknel morzsolom az éveimet. Még azután arról sem voltam tájékozódva, hogy hol, melyik asztalon található a gyerekek által hozott ajándékok.

Annyira összekeveredtem ott minden, hogy még a gondolkodógép sem tudta volna megállapítani, melyik játék honnan került az iskolabazárba. A tanári kar ugyan minden darabot kézbevevett, két héten keresztül dolgoztak ellenként, hogy fölárazzanak minden egyes apróságot. Tessék elhinni, nagyságos asszony, olyan jó kedvvel, szinte gyerekes örömmel végeztek — túlóraföl-számítás nélkül —, amire csak

igen derék, jó érzésű emberek képesek.

Tisztelt nagyságos asszonyom! Elnézést kérek, hogy én szó nélkül néztem az Ön válogató, bön-gésző perceit. Tessék elhinni, hogy egyszerre kettőt dobant a szívem — aritmiát, mondanák az orvosok —, az örömtől, amikor egy-egy kedves kis babánál, könyvnel, autónál azt tetszett mondani: „na, ez is a mienk”. Megértettem Önt. Minden szülő elteszi azokat a tárgyakat, amelyekhez egy-egy boldog emlék fűződik. Van-e annál maradandóbb, mint a gyermekekkel töltött-játszott évek emléke?

Azért segítettem a keresgélésben azután én is, mert elmúlt kezdeti zavarom után átéreztem az anyai szeretetből táplálkozó ragaszkodást. Örültem, hogy sikerrel jártunk, az elmúlt évek emlékeit jelző apróságok szépen sorakoztak az asztal sarkán. A fölárazott cédula alapján írtam egymás alá a tételeket erre a célra készített kutyanyelvre. Kicsit szégyenkeztem, mert annyi sok holmit egyetlen szülő sem vásárolt, mint Ön, tisztelt nagyságos asszonyom.

Megvallom, az idő is idegesített már, néhány perc múlva következett a nagyszünet, és olyankor berohannak a gyerekek, kapkodva, sebesen vásárolnak egy-két forintért és nekem nem lesz időm a nagyságos asszony kívánságára. Az előző szünetben is láttam, hogy mind a nyolcszáz gyerek vásárolni akar. A tanárokat is ilyenkor bekukkantának a bazárba, mert mindegyikőjük vesz valamit. Egyik kolléginám korán reggel jött be, megnézte a kézimunkákat, kiválasztott néhány szép horgolást és megvette. Ajándéknak szánta drezdai tanárnő ismerősének.

Szorongtam, de nem mertem szólni. Megbocsásson, de egészen megkönnyebbültem, amikor a vásárlás végére értem. Gyorsan elkészítettem a jegyzéket, mire Ön azt mondta: „Folytassuk tovább, mert a férjem kettőszáz forintot adott erre a célra, azt el kell költenem”. Tovább böngészünk, és közben bennem két eltelétes érzés viaskodott. Az egyik az idegesség, hogy nem sikerül befejezni a nagyszünet előtt, a másik meg azt sugallta: ne siessünk, gyönyörködjék nagyságos asszonyom a kis apró ajándékokban, s emlékezzen elmúlt évek, hónapok kedves történeteire, amelyek soha nem múlnak el az anyai szívből, hiszen az anya az, aki utolérhetetlenül nagy ragaszkodással szereti gyermekeit.

Szerencsére, a csöngetés előtt összehoztuk a kettőszáz forintot, s — bizonyára emlékszik — ijedten csapta össze bőrkesztyűs kezét: „jaj, mibe viszem el, nem hoztam semmit”. Akkor vettem észre, hogy krokodilbőr táskáján kívül nincsen más, sem kosár, sem szatyor. Szerencsénk volt, mert a gyerekek készítették műanyagzacskókat. Megmentettük a helyzetet.

Tiszteletem jeléül leikísértem Önt a földszintig, s megköszöntem figyelmességét, őszinte elragadtatással akartam szólni az emlékeket melengető emelkedett érzéséről, de Ön megelőzött: „Hazacipelem ezt a sok kacatot, s azonnal kidobom a szemétkébe”. Ott a lépcsőn e mondat után csapott rám igazán született lelki nyavalyám: a nyelvem újra megbénult. Némán mentem tovább Ön mellett, lefelé a lépcsőn.

Emlékszem, suttogva beszélt. Valószínűleg arcom színe megváltozott, mert — ez is örökölt betegség — kétségeimet nyomban eloszlatta: „tudja kérem, annyi játékjuk van ezeknek a gyerekeknek, hogy tele van vele a garderober. A világ minden tájáról összehordott különleges játékokkal játszanak az én gyerekeim”.

Egészen megdermedtem, és úgy mentem — nem is tudom hogyan mentem — az Ön balján asszonyom, mint alvajáró, süket-néma. Agyam pedig villámgyorsan dolgozott: minek ez a fene-nagy cédo, ha egyszer a szemétkébe kerül minden? Leértünk a földszintre, és úgy látszik hallgatásomat nem tudta mire vélni, vagy pedig megjegyzéséhez még odakíváncskozott egy kis magyarázat. Igen, jámbor elmémet-lelkemet megfűrésztette még egyszer a realitások hideg vize-

ben. Utolsó mondata így hangzott: „szólok majd a gyerekeknek, hogy mondják el mind a két osztályban, hogy anyu kettőszáz forinttal segítette ezt az akciót. Az ilyesmi igen hasznos az előmenetel szempontjából.” Illedelmesen meghajoltam, s hangtalan mozdulattal köszöntem el.

Tisztelt nagyságos asszonyom! Levelemben az emlékezés pontosságáért idéztem föl iskolabazári látogatását és talán még azért is, hogy ne tartson kuka, neveletlen embernek. Arról már is gondoskodtam, hogy iskolánk valamennyi kis tanulója és természetesen a tanári kar is tudomást szerezzen Ön és férje nagylelkűségéről, amellyel szerény akciókat támogatni szíveskedtek.

Szépen pingált rajzlapra írtam — ugyanis én rajzzal foglalkozom, a lelkeket rajzolgatom néha-néha, főleg akkor, ha már igen háborgatnak engemet is — a vásárlás összegét, nevet, címet pontosan, csak a foglalkozást nem jelöltem. Bocsásson meg, ezt az egyet nem tudom és nem akarom megsérteni, hátha rossz-szat írok.

Kívánom Önnek és férjének, hogy szép, gazdag karácsonyt töljenek, tiszta szívből kívánom, mert nem vagyok irigy természetű ember. Minél több díszes, értékes játékot hozzanak a gyerekeknek. Megérdemlik, mert a kollégáim szerint is jótanulók. Ha lehet az antarktiszi jézuska egy jegesmedvét is küldjön, mert azt biológiai órán a felsősök igen nagyra értékelnek. Megismerve Önök együttérzését és segítőkészségét, semmi kétségem afelől, hogy behozzák majd a fehér gyapjast, ha az iskola kéri.

A mi bazárunk is jól zárult. Mindent eladtunk. Karácsony előtt szombaton az utolsó tanítási napon már alig volt himi-humi az asztalomon. Mindent elvitték a gyerekek, meg a szülők. Utoljára maradt a hét dadab Winnetou-indiánharcos — mint említettem —, a kis cigány Zsiga hozta. Még most sem tudom honnan szerezte, biztosan Amerikából. Megvettem. Hazavittem Andris fiamnak. Nagyon megörült a tomahawkosoltnak. Csak azért említem ezt, mert nézetem szerint ezek a Winnetou-indiánharcosok külföldről származnak és felek, hogy ez is valahogyan a nagyságos asszonyoktól került a bazárba. Ha így lenne, szíveskedjen izenni, a fiammal azonnal visszaküldöm. Igazán nem szeretnék a szeretet ünnepén ünneprontó lenni.

Őszinte nagyrabecsüléssel és kézsókkal kívánok szép, gazdag ünnepeket nagyságos asszonyának!

Dér
EndreTUDÓS
MENYASSZONY

A mikor beállított hozzám Pesten a kis Fiattal, se rosszra, se jóra nem gondoltam. Barátomnak, bajban hűséges emberemnek tartottam csupán. Egyébként is belenyugodtam abba, hogy „vénlány maradok, s elsősorban a munkám érdekelt, mely ki is elégít. Az is nyilvánvaló volt előttem, hogy e munka folytatásának feltételei csak a fővárosban, a műegyeten vannak meg. En nekem pedig csak ez „fekszik”, a kutatás.

De hát megírta, hogy jön, s én vártam rá. Még a hajam is iparkodtam úgy igazítani, ahogy neki tetszett annak idején, amikor a szüleimhez vitt, Orosházára. Sűrű, fekete hajam van mindmáig. O akkor, Orosházán nagyon megdicsérté, s azt mondta: „Az ilyen dús haját legajánlatosabb fonott koronaként hordani”.

Hát én kontyot fontam a hajamból, úgy vártam. Dühös voltam magamra, hogy miért is teszem ezt, de hát nők vagyunk — úgy látszik, még én is... Hiúság mindnyájunkban akad.

Jól emlékszem, nyakig vörös volt.

— Csókolom a kezét — mondta még az ajtóban, s várt. Ácsorgott. Próbáltam segíteni zavarán, ezt találtam mondani:

— De jó, hogy jött! Tudja, hogy egész héten magára gondoltam?

Ezzel azonban még nagyobb zavarba hoztam. Elfordította a fejét, és csak sokára nyögte ki:

— Akkor azt is tudnia kell, miért jöttem.

Nem tudom, miféle ördög szállt meg, így feleltem:

— Hogy megkérje a kezemet...

Kár volt nevetnem hozzá, mert nagyon dühös lett.

— Igen! Pontosán ezért! De, úgy látszik, nem jó helyre jöttem... Hát persze, gondolhatam, hogy nem tart megfelelőnek. Hisz itt, az egyetemen, többre viheti, mint én...

— Nem erről van szó — szöveget nyugtatgatni. — Egyszerűen váratlan ez az egész. S talán csak tréfál, azt gondoltam.

— De hát ez nem lehet igaz!

— Semmi kedvem tréfálni.

— Anyáméknak is bejelentetem, lakást is kaptam, csak magam... csak Te hiányzol belőle.

— Köszönöm. Köszönöm magának — de annyira váratlanul ért... Ez nem volt bekalkulálva. Meg tud érteni?

Bejött.

— Aztán... Kisebbs-nagyobb szálal másokhoz is kötődtem már. Én is ember vagyok. És szükségem volt annak a tudatára, hogy tartozom valakihez.

— Hát éppen ez az! — vágott közbe. — Az ember sorsdöntő pillanatban mindig megéri, kihez tartozik. En már otthon, Orosházán úgy éreztem, hozzám tartozol. S arra gondoltam, ha állok már valahogy anyagilag, megkérem a kezét. Úgy éreztem: téged jól ismerlek. Bár a nőket nem tudom kiismerni, bizonyos, hogy téged ismerlek. Ismerlek, és tudom, egymás mellett a helyünk.

Próbáltam nagyon őszinte lenni:

— Én meg azt hiszem, igazából senki mellett nincs helyem. Eddig mindent magam vívtam ki magamnak. Van egy „begyakorlott” foglalkozásom, amit hivatásomnak tekintek. Sinen van az életem végre itt, az egyetemen. S egy házasságban — amiről, mi tagadás, sokat gondolkodtam —, nem hiszem, hogy meg tudnám valósítani az elképzeléseimet. Pedig ez nagyon fontos. Az én hivatásom — érzem — egész embert kíván. A katolikus egyház nagyon praktikus szempontok alapján tartotta a papnőtlenséget. Nemcsak azért, hogy a vagyon szét ne forgácsolódjék. A szellemi erő koncentrációja is ezt kívánta.

— Szóval szocialista apáca akarsz maradni? — szakított félbe. — Ez túlhaladott dolog! Világos, hogy együtt minden könnyebb, mint egyedül. Csak nem feltételezed, hogy én nem tiszteltem az ambícióidat?

— Nem, ilyesmit nem feltételezek rólad — nyugtatgam meg, s alig vettem észre, hogy már én is tegeződöm. — De nagyon kivételes egyéniségnél kell lennie valakinek ahhoz, hogy kutatóként és feleségként egyaránt kiteljesedjék. Nekem nincs erre erőm. Sokat gondolkodtam ezen. S most kinevezts: én, a „tudós nő” nagyon romantikusan képzeltem el a házasságot. Egyetlen szerelemmel egy életet át. Úgy, hogy a zökkenők ellenére — a szerelem megmarad. Márpedig mindenki — és minden frott valóság is — azt hirdeti, hogy a szerelem múlandó. Lehet, maximumista vagyok, de a házasságot szentnek képzelem, erőnek, amely átsegít minden akadályon. Szövetségnek, mely egymásért van, soha sem magamért. S én talán nem is tudnék ennyire önzetlen lenni. Mégis, annyira romantika szorult belém a gyerekkori kocsmából, ahol felnőttem, annyi füst és annyi kilátástalanság, hogy az ember a tökéleteset szomjazza egyre. Pedig azt sem tudom, hogy én magam valóban hűséges természetű vagyok-e? Hiszen azért ami elmúlt, nem múlhatott el nyomtalanul. Az ember nem hordoz magában nosztalgiaát az iránt, ami volt... De mégis volt, megtörtént... A megtörtént rossz is hozzánk tartozik, cipelem az emlékeket egy életen át... S nem tudom: jó-e ez egy feleségnek? És — ne haragudj — nem tudom, szeretlek-e? S enélkül...

— Ezeket én is sokat gondolkodtam. Hidd el, tudtam, mit válaszolsz, ha majd megkérem a kezét. Ha leírtam volna előre, szinte szó szerint egyezett volna azzal, amit most mondtál. Ne is folytass... Ragaszkodom hozzád, ha nem vagy a közelemben, nem érzem jól magam. Az ördög se tudja, szerelem-e ez, vagy semmisség.

Mikor kikísértem az autóhoz, magához szorított. S akkor — búcsúzóul — megmondtam neki:

— Ne haragudj, de hazudtam neked, tán először életemben. Akkor, amikor azt állítottam odabent, hogy engem ez váratlanul ért. Nem igaz. Nem ért váratlanul. Vártam én ezt. Vártalak.

Hiába, az utakon sok még a göröngy. Összekapaszkodunk, hogy el ne essünk rajtuk. Jó így összekapaszkodva. Talán nem élünk hiába...

ANDRÁSSY LAJOS VERSEI

Üzenet a Tigrisketrecekbe

Kik élni tudtok ott is: élni fogtok!

Kik kéjjel ölnék most: csak fakeszesztek, árnyékkeresztek — az se: bójdukt árnyak, s hullnak, multáival szétvert máglyalángnak!

Testvéreim, kik némán sírtok fogat szorítva s énekeltek, élni fogtok: már menetelnek láncfépői a ketreceknek, gránát-viharban, tűz-vadonban jönnek, jönnek a rettenetlen bírái zsoldos-tigriseknek, velük a fény, nyomukban béke s halál a Tigrisketreceknek!

Emléktáblán

Láttam, hogy élve sirba lökték: itt járt közöttünk múlhatatlan... (Néztem emezt, hatalmas csúcsán: milyen is volt?... Megfoghatatlan...)

Sem elég gyenge — bárha hangos, sem elég bátor — bár legyőzött, nem lehetett, kit elfelednek amint a porszem megülekszik a széken, melyről épp felállott...

Dávidra, ugye emlékeztek?... — S nem feledték Góliátot,